

Bevidsthed er heller ikke dig selv

Nagardjuna om bevidsthedens tomhed

Som den er, således synes den ikke,
som den synes, således er den ikke;
bevidsthed er af sin natur uden [egentligt] Selv,
bevidsthed har intet andet grundlag [= *sunyata*].

Verset er et citat fra Nagardjuna's værk: *Bodhicittavivarana* - forklaring af Bodhicitta. Bogen er oversat til dansk af Christian Lindtner og indgår i skriftsamlingen: *Indiske Studier 2 - Nagarjunas filosofiske værker*, oversat og indledet af Chr. Lindtner, Akademisk Forlag, København. Citat fra side: 44. (1982. ISBN: 87-500-2388-8.)

Således forklarer Nagardjuna, at der heller ikke er noget Selv ved de forskellige slags bevidsthed. Bevidsthed er både evnen til at vide og selve sådan faktisk opfattelse af viden.

Der er både bevidsthed om sindets rummelighed og oplevelserne i det mentale rum, men denne vished er noget, som opleves - den er ikke det samme, som at være vidne til bevidstheds udfoldelse. Det at være vidne til sine oplevelser og sit sind, er ikke noget essentielt - der er ingen egentlig egen-natur - men en relation: der er ikke oplevelser uden en begrebs mæssig oplevelse til at opleve det hele. Denne relation forekommer umiddelbart indlysende, mens der samtidigt kun kan fastslås et *begreb* om vidnet, som det eneste virkelige Selv.

Men det virkelige Selv kan ikke være blot et begreb eller en tanke. Så selvom der klart nok altid er et vidne til sine egne oplevelser, kan denne relation ikke erkendes som andet end et forhold af omskiftelig karakter, som ikke har noget væsen eller essens, som lader sig erkende. Forudsætningen for erkendelse (sanskrit: *pramana*), er at man kan iagttage begivenheder og forhold. Hvis der virkelig var en essens, ville der ikke være noget forhold. Essensen ville omslutte sig selv i en sådan udstrækning, at det ville udelukke hvad som helst andet.